

L'atenció a la diversitat

L'índex de fracàs escolar dels alumnes que són fills dels immigrants africans escolaritzats a les comarques de Girona està al voltant del 60%. Això demostra que es tracta d'un col·lectiu que té unes necessitats concretes i per tant cal plantejar-se com articulen l'atenció a la diversitat els centres educatius.

Durant els darrers anys, el fracàs escolar ha estat motiu de creixent preocupació entre els professionals de l'educació, les institucions i les famílies. Malgrat que es tracta d'un tema complex i difícil d'analitzar per la diversitat d'elements que hi intervenen, se n'han fet nombroses investigacions des de diverses disciplines. Sembla que el fracàs escolar s'accentua en sectors de nois i noies fills de famílies immigrades d'origen africà. Aquesta és una de les constatacions d'una recerca feta per la Universitat de Girona. Es tracta de l'estudi sobre l'èxit i el fracàs escolar dels fills dels immigrants estrangers africans als centres educatius de les comarques gironines, elaborat pel Grup de Recerca

d'Educació especial del Departament de Pedagogia de la Universitat de Girona per encàrrec del GRAMC (Grup de Recerca i Actuació sobre Minories Culturals i Treballadors Estrangers), finançat per la Fundació Jaume Bofill. A les comarques de Girona, un 2,3% de la població és d'origen africà (un 70% prové del Marroc i un 25,3% del Senegal i Gàmbia). Pel que fa a l'alumnat, un 2,5% dels alumnes de l'etapa d'educació primària de les comarques gironines és d'origen africà, mentre que a l'educació secundària representen l'1,7% del total.

Un estudi descriptiu. El propòsit general de la investigació és fer un estudi sistemàtic en diferents fases, que informi

de l'èxit i fracàs escolar d'aquests alumnes així com dels factors que hi estan implicats. "Es tracta d'un estudi sobretot descriptiu, sense voluntat de fer afirmacions rotundes sinó de constatar amb dades una situació que no és desconeguda del tot", explica la coordinadora de l'estudi Judit Fullana. L'estudi se centra en els cursos de 6è de primària i 2n i 4t d'ESO dels centres d'ensenyament públics i privats concertats de les comarques de Girona, en el curs 97-98, amb el propòsit d'obtenir informació de tots els alumnes d'origen africà escolaritzats en aquests nivells educatius. Finalment, s'aconsegueixen les dades de 298 alumnes. En una primera fase es recullen dades dels alumnes com ara l'edat, el se-

xe, procedència, data d'incorporació a l'escola, qualificació a final de curs, promoció de cycle, etc., i també s'estudien els itineraris escolars, en termes de resultats acadèmics (aquest seguiment es fa en 101 alumnes, de sisè de primària i segon d'ESO). La tercera fase de l'estudi, que encara no ha començat, té per objectiu identificar els diferents factors que poden contribuir a configurar determinades trajectòries escolars. Les variables que poden tenir una relació més determinant en l'èxit o fracàs escolar són molt diverses. Tot i que això forma part de l'altra fase del treball, l'estudi apunta que sembla que les variables que incideixen en l'èxit escolar dels alumnes fills d'immigrants estrangers poden tenir relació amb les condicions socioeconòmiques generals en què viuen, les qüestions estrictament idiomàtiques o de patrons i valors culturals, l'entorn familiar, les expectatives i el valor atorgat a l'educació escolar, l'edat efectiva d'escolarització, la implicació dels pares en l'educació i escolarització dels seus fills i moltes més.

Fracàs escolar. "Aquest terme és ambigu perquè depèn del context en què se situï. Nosaltres per fer l'estudi hem agafat els resultats acadèmics com a indicador del fracàs escolar perquè, ens agradi o no, les notes són una base important per decidir si un alumne supera o no els cicles, promociona o no d'etapa educativa i, a nivell social, tenen un valor considerable". Podem donar una xifra de fracàs escolar però en cap moment parlem de les causes perquè no les sabem", explica la coordinadora de l'estudi. En aquest sentit, l'estudi posa de relleu que l'índex de fracàs escolar dels alumnes fills d'immigrants africans a les comarques de Girona està al voltant del 60%. En comparació amb el conjunt de la població escolar de les comarques de Girona, els percentatges de fracàs pràcticament es dupliquen ja que per la població escolar total d'aquests cicles per al curs 97-98 els percentatges són d'un 27,8% i d'un 33,1% al segon cicle d'ESO.

El treball també posa de manifest que a mesura que s'avança en les diferents etapes del sistema educatiu, l'alumnat fill d'immigrants decreix i que la seva distribució és molt desigual, tant per comarques com per ciutats, pobles i centres (les comarques amb més alumnes d'origen africà són el Baix Empordà i l'Alt

Empordà). També hi ha una gran descompensació entre els centres públics i els de titularitat privada. L'estudi afirma amb rotunditat que són les escoles i, molt especialment, els instituts públics els que escolaritzen l'alumnat d'origen africà a les comarques de Girona (del total d'alumnes escolaritzats el curs 97-98 a l'educació primària, el percentatge d'alumnes d'origen africà representa un 3,7% en el sector públic i un 0,17% en centres privats. A l'ESO, del conjunt d'alumnat escolaritzat, el d'origen africà representa un 2,4% en el sector públic i un 0,01% en el sector privat).

Els alumnes d'origen africà provenen majoritàriament del Magrib, tot i que el percentatge disminueix a mesura que disminueix també l'edat de l'alumnat (els alumnes d'origen magribí representen el 99% de l'alumnat d'origen africà a l'ESO, el 85% a Educació Primària i el 50,5% a Educació Infantil).

Dels 298 alumnes fills d'immigrants africans que han estat objecte d'estudi, un 55,9% dels que cursaven sisè d'educació primària s'ha incorporat a l'escola a partir del cycle mitjà. Pel que fa a l'ESO l'estudi constata que s'han incorporat tardanament al centre on estudiaven el curs 97-98 un 28,7% dels alumnes d'origen africà de segon d'ESO i un 13,6% dels de quart d'ESO.

Suport de l'escola. L'alumnat fill d'immigrants africans és un col·lectiu que es troba en una situació de risc de fracàs escolar i aquest risc s'accentua a mesura que s'incorporen més tardanament al sistema educatiu de Catalunya. Gran

part d'aquests alumnes reben algun tipus de suport individualitzat al mateix centre educatiu, que normalment recau en el mestre d'educació especial en el cas de l'etapa d'educació primària, i en els mestres de pedagogia terapèutica i en el psicopedagog, en el cas dels centres d'educació secundària. Malgrat el suport específic que puguin rebre, ja sigui intern o extern al centre, no sembla que tingui una incidència molt significativa en els resultats de les avaluacions. Per això, Judit Fullana manifesta que "aquest col·lectiu té unes necessitats concretes que no sempre troben una resposta adequada a l'escola i això pot dificultar la consecució d'uns resultats acadèmics. Potser les Adequacions Curriculars Individualitzades (ACI) no són el recurs adequat. És per això que l'estudi presenta uns reptes clars: "cal plantejar si la tasca de donar suport a l'alumnat fill d'immigrants africans és una tasca afegida a les que ja tenien encomanades o si es tracta d'opcions conscients del centre. També cal plantejar si aquests recursos són suficients i els més adequats. En definitiva, cal plantejar-se com tenen articulada els centres l'atenció a la diversitat i quin paper tenen els professionals de suport".

Teresa Salas

FUS Grup de Fundacions
 Serveis de Cultura Popular
 Provença, 324, 3r, 08037 Barcelona
 Tel. 93 458 3004 Fax 93 458 8710
 E-mail: fbofill@fbofill.org
 Pàgina web: <http://www.fbofill.org>